

Štirikrat »ne«

Mlada neporočena dekleta v Južni Koreji sporočajo svojim staršem, politikom in vsem, ki pritiskajo nanje, da naj imajo čim prej čim več otrok, da ne bodo sodelovala – To so sporočila tako odločno in tako na glas, da je v četrtem valu feminizma njihov odgovor pljusnil na vse konce sveta

Tekst: dr. Anja Stefan

V Evropi in ZDA se stopnja rodnosti v zadnjih letih strmo zmanjšuje. Stopnja rodnosti z drugo besedo pomeni povprečno število otrok, ki jih rodi vsaka ženska v času svojega življenja. Če želi država ohraniti približno enako število prebivalcev v prihodnosti, mora stopnja rodnosti znašati vsaj 2,1. V Sloveniji smo nad našo rodnostjo na primer zelo zaskrbljeni, saj je bila leta 2021 le 1,55, kar je le nekoliko več od povprečja EU.

Absolutni svetovni rekord v nizki rodnosti pa je leta 2023 postavila Južna Koreja s stopnjo rodnosti 0,72. In kar je še bolj dramatično: ta številka se vztrajno niža in grozi, da bo v Južni Koreji kmalu premalo ljudi, ki bi lahko ohranili gospodarstvo in državo v zdravem stanju.

Brez otrok ni prihodnosti

To so za politike strašno zoprne teme. Kakšne so namreč rešitve te zagate? Vse po vrsti so neprijetne. Ena, na primer, je uvoz prebivalstva, čemur sicer rečemo imigracija. Raziskave kažejo, da lahko taka rešitev zelo ugodno vpliva na gospodarstvo in je torej hitra in učinkovita, žal pa s sabo prinaša potencialno zelo neprijetne posledice. Veliko imigracije v kratkem času lahko zamaje državo, četudi je izvedena s še tako dobrimi nameni. Velik priliv tujega prebivalstva v kratkem času lahko zbudi (sicer dokazano neutemeljen) občutek ogrožanja nacionalne identitete in omogoči razbohotenje ksenofobije ter agresije do drugačnosti. Hkrati pa se lahko nesorazmerno razcvetijo politična

stališča, ki želijo vrnitev v dobre stare čase enovite kulture in odsotnosti tujcev, kar je lahko odličen recept za nestanovitno državo in sovražnosti med prebivalstvom.

Druga rešitev, ki se zdi prav tako zagatna, pa je vplivanje na ženski del prebivalstva, da ima več otrok. Seveda ni treba posebej poudariti, da med politiki v Južni Koreji ni prav veliko žensk (v parlamentu jih je na primer samo 20 odstotkov, pri nas 37, v Ruandi, ki je na tem področju vodilna, pa več kot 60 odstotkov). Njihova politika povečevanja rojstev problem reducira na finančno zagato, ne upošteva pa bolj sočnega družbenega konteksta, v katerem je problem nastal. Finančna pomoč ob rojstvu otroka, očetovski dopusti ter finančna pomoč pri varstvu predšolskih otrok namreč ne bodo dovolj.

Brez enakosti ni prihodnosti

Četudi gre za gospodarsko izjemno uspešno državo, so odnosi moči med spoloma v korejski kulturi vse prej kot uravnoteženi. Ženski del prebivalstva je kolikor toliko enakopraven šele, ko se poroči – seveda z moškim. Pred tem je mlada ženska izpostavljena vsem vrstam sistemsko toleriranih zlorab, kot so nepooblaščen snemanja tudi v najbolj intimnih prostorih ter spolno nadlegovanje vseh mogočih oblik, kar se družbi sploh ne zdi preveč problematično.

Profesorica **You-me Park** z univerze Georgetown v ZDA, tako kot tudi kolegi, meni, da je spolno nasilje v Južni Koreji povsem normalizirano, kar gre z roko v roki z militarizirano moškostjo. Gre za koncept,

porokam, rojstvu otrok, romantičnim zvezam in spolnosti. V originalu se to gibanje imenuje 4B (4非): bihon, bichulsan, biyeonae, bisekseu. Čeprav nima veliko članic (le nekaj tisoč), pa njegov vpliv pljuska daleč čez meje domovine. Politikom sporoča, naj svoje težave rešujejo brez njihovega sodelovanja, saj imajo dovolj neprimernih obravnjav in političnih rešitev, ki temeljijo na slabšanju kakovosti njihovega življenja. Mlade ženske iz gibanja 4B vabijo druge ženske, da si zamislijo svoje samsko življenje ne le kot začasno stanje, kot ga želi prikazati država in družba, ampak kot trajno izbiro. Življenje brez moških, pravijo, je bolj udobno od življenja z njimi. Večna drugorazrednost postane pozabljena. V gibanju 4B so samo ženske in med njimi ni drugorazrednosti. Če ima država težavo z rodnostjo, naj jo rešuje brez njih. Tako, kot je tudi težava nastala brez njihovega sodelovanja. Lee in Jeong z univerze v Seulu ugotavljata, da bo gibanje 4B zatreslo korejsko kulturo podobno, kot je bilo prelomno gibanje MeToo oziroma pri nas NisiSama. Osvetlilo bo neenakosti, ki so se zažrle v vse pore: od intimnega življenja pa do gospodarstva in politike.

Gibanje 4B bo korejsko kulturo podobno, kot je bilo prelomno gibanje MeToo oziroma pri nas NisiSama. Osvetlilo bo neenakosti, ki so se zažrle v vse pore: od intimnega življenja pa do gospodarstva in politike.

Četudi gre za gospodarsko izjemno uspešno državo, so odnosi moči med spoloma v korejski kulturi vse prej kot uravnoteženi. Ženski del prebivalstva je kolikor toliko enakopraven šele, ko se poroči – seveda z moškim.

odprtje foruma, v katerem si lahko dekleta izmenjujejo izkušnje, stališča in strategije. Osrediščilo je žensko populacijo okrog – priznajmo si – precej ekstremne pozicije, a ne zato, da bi komurkoli škodilo. Cilj gibanja je opolnomočenje. Kajti interpretacija, da je opolnomočenje mogoče le na račun drugega, je indikator sistemske neenakosti. Enakost namreč po definiciji nikomur ne more vzeti osnovnih pravic: izkoreninjenja zgolj pravico do zlorabe ali izkoriščanja.

Četrty val feminizma

Gibanje 4B je vzorčen rezultat četrtega vala feminizma, ki že od leta 2012 omogoča ženskemu delu prebivalstva in simpatizerjem, da s primerjavo, analizo in diskusijo iščejo dokaze in rešitve za primere neenakosti v družbi. Kar se je morda pred desetletji lahko dogajalo samo v akademskih krogih, v zasebnih okoljih ali občasno tudi v kakšnem bolj drznem mediju, je s pojavom družbenih medijev in demokratizacije interneta postalo dostopno vsem. Tako v smislu dostopa do vsebin kot v smislu deljenja svoje resnice.

In ne le to – teme enakopravnosti v različnih kontekstih so postale mednarodno primerljive. Pravice na različnih koncih sveta niso povsem enake; neenakosti izhajajo iz različnih tradicij; rešitve so različne – nekatere nežne in stopenjske, druge se zbirajo na ulici in kličejo po maščevanju. A četrty val feminizma, ki se je zgodil predvsem zaradi dostopa do intimnega dojemanja sveta ljudi iz različnih delov sveta, je rodil nekatere presenetljive spremembe.

Med njimi so seveda najbolj sveže v spominu spremembe, ki jih je prineslo gibanje #NisiSama. Pri tem gibanju je šlo za aktivacijo najširšega kroga ljudi, ki so v svojem življenju doživeli spolno nasilje ali nadlegovanje, ki je ostalo nekaznovano. Bodisi zato, ker v času, ko se je zgodilo, ni bilo nezakonito, ali pa se žrtve niso odločile za prijavo. Z gibanjem #NisiSama nam je postalo jasno, da so tovrstni prestopi meje sprejemljivega izjemno pogosti in da najbolj uspešno cvetijo v okolju, kjer se o tem ne govori. V trenutku, ko žrtve množično spregovorijo, se zgodita dve veliki posledici: izločitev največjih prestopnikov iz družbe ter sprememba odnosa do tovrstnih deviacij. To pa posledično vodi v zaostritev pravil, predpisov in zakonov.

Četrty val feminizma torej temelji na razgrinjanju zaves in osvetljevanju najbolj očitnih neenakosti, pa naj gre za prestopanje meja zakonov ali nedolžno izkoriščanje za zaprtimi vrati. Dober

Drugi val feminizma med šestdesetimi in devetdesetimi leti prejšnjega stoletja je enakopravnost začel vpeljevati tudi v druge družbene sfere ter v gospodarstvo.

primer razkrivanja tovrstne prakse je pojav tako imenovane manipulativne nesposobnosti (weaponised incompetence). Gre za strategijo, pri kateri moški del para prepriča svojo partnerko, da ne zna dobro opraviti gospodinskih del, zato da bi jih namesto njega opravila sama, njega pa pustila pri miru. Izkazalo se je, da je tovrstna toksična manipulacija kar standardna praksa. Gospod mož ne zna dobro pomiti posode? Najbolje, da jo drugič pomije gospa žena, bo vsaj dobro opravljeno.

Ko je prvi postalo jasno, da njen dragi to počne nalašč, in je svojo ugotovitev objavila na spletu, se je usul plaz zapisov žensk, ki so opazile podobno vedenje, pa ga niso znale ubesediti. Zadeva je dobila svoje ime, svoje humoristične interpretacije in pred nekaj leti celo svoj trend in pesmico na TikToku. Zelo je simpatična, predvsem pa poučna. Njen naslov je *Incompedance* avtorja Artimusa Wolza – najdete jo na vseh večjih glasbenih predvajalnikih.

Valovi feminizma

Če se torej v četrtem valu feminizma združujemo v neenakosti, ker nam je končno postalo jasno, kje vse in kako zelo neenaki smo, lahko to počnemo samo zato, ker so pred nami hodili drugi, pogumni feministi v prvih treh valovih.

Prvi val feminizma se je zgodil v 19. in v začetku 20. stoletja, ko smo si ženske končno priborile volilno pravico in v nekaterih primerih

tudi druge pravice pred zakonom ter v politiki. Drugi val feminizma med šestdesetimi in devetdesetimi leti prejšnjega stoletja je enakopravnost začel vpeljevati tudi v druge družbene sfere ter v gospodarstvo. V tretjem valu feminizma, med letoma 1990 ter 2010, so se družbene kritike osredinile okrog neenakosti, ki izvirajo iz presečnih neenakosti. Na primer, homoseksualna ženska je pogosto še manj enakopravna kot heteroseksualna ženska, ker njena neenakost izvira tako iz spola kot iz spolne usmerjenosti. Drugi viri presečnih neenakosti so lahko na primer rasa, nacionalnost, starost, spolna usmerjenost, ekonomska nepriviligiranost in številne druge, ki izvirajo iz kulturnih posebnosti posameznega družbenega okolja. Tretji val feminizma je torej razširil boj za enakost zunaj okopov spolne diskriminacije na okope vseh mogočih neenakosti. Čeprav se imenuje feminizem, to v tretjem valu ni bil več boj za ženske pravice, ampak boj za enakopravnost v najširšem smislu.

In zdaj, v njegovem četrtem valu, s pojavom družbenih omrežij, si lahko vse te neenakosti ogledamo v visoki ločljivosti. Lahko se preštejemo, lahko se organiziramo, lahko začnemo ukrepati ali vsaj izvajati pritisk. Nič čudnega torej, da so nekatere države izjemno zaskrbljene zaradi vpliva družbenih medijev na njihove državljane. Med vsemi mogočimi lažmi in manipulacijami, ki jih je mogoče najti na družbenih omrežjih, so namreč tudi resnice. Zelo močne, zelo razgaljajoče resnice, ki govorijo ne le o vsebinah, ki so državljani pomembne, ampak tudi o obsegu posameznih skrb vzbujajočih neenakosti. Zdi se, kot da agenda političnega ukrepanja ni več v rokah političnih elit, ampak škarje in platno držimo v rokah državljanj. Celo mlada južnokorejska dekleta, na katera do pred kratkim ni nihče niti pomislil.